

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 4/6/2024 • ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

A1.

- 1. Λάθος:** «ἵνα μὴ κατὰ πόλεις μηδὲ δήμους οἰκῶμεν ἰδίους ἕκαστοι διωρισμένοι δικαίους».
- 2. Σωστό:** «ὥσπερ ἀγέλης συννόμου νόμῳ κοινῶ συντρεφομένης».
- 3. Λάθος:** «Οὐ γὰρ, ὡς Ἀριστοτέλης συνεβούλευεν αὐτῷ, τοῖς μὲν Ἑλλησιν ἡγεμονικῶς τοῖς δὲ βαρβάροις δεσποτικῶς χρώμενος, καὶ τῶν μὲν ὡς φίλων καὶ οἰκειῶν ἐπιμελόμενος τοῖς δ' ὡς ζώοις ἢ φυτοῖς προσφερόμενος, πολέμων πολλῶν καὶ φυγῶν ἐνέπλησε καὶ στάσεων ὑπούλων τὴν ἡγεμονίαν».
- 4. Σωστό:** «οὓς τῷ λόγῳ μὴ συνῆγε τοῖς ὄπλοις βιαζόμενος»
- 5. Λάθος:** «προσέταξεν ἡγεῖσθαι πάντας, ἀκρόπολιν δὲ καὶ φρουρὰν τὸ στρατόπεδον, συγγενεῖς δὲ τοὺς ἀγαθοὺς, ἀλλοφύλους δὲ τοὺς πονηροὺς».

B1.

Στο δοθέν απόσπασμα παρουσιάζεται από τον Πλούταρχο η υπέρβαση των θέσεων του Αριστοτέλη από τον Αλέξανδρο, σχετικά με την αντιμετώπιση Ελλήνων και βαρβάρων. Ο Αλέξανδρος, σύμφωνα με τον Πλούταρχο, χρησιμοποίησε ως αξιοκρατικό κριτήριο διάκρισης των πολιτών την αρετή και όχι την καταγωγή ή το χρώμα. Όπως αναφέρεται παρακάτω, εμπνεόταν από την πεποίθηση ότι ήλθε «εκ θεού», «θεόθεν», ως «κοινὸς ἀρμοστής καὶ διαλλακτὴς τῶν ὄλων».

- Η πολιτεία του Αλέξανδρου δεν είναι εθνοκεντρική: δε γίνεται διάκριση μεταξύ Ελλήνων και βαρβάρων (με την παραδοσιακή έννοια), δεν τηρείται η παραδοσιακή ομηρική ηθική που όριζε "το καλό στον φίλο, το κακό στον εχθρό", ενώ δίνεται τέλος στις πολεμικές συγκρούσεις και επιβάλλεται καθολική ειρήνη.
- Η Οικουμενική πατρίδα διαθέτει έναν ορισμένο από τον θεό μονάρχη (θεόθεν) ως ηγέτη, διέπεται από μια ασάλευτη ενότητα και ειρήνη, την οποία δια της πειθούς (λόγω) ή της βίας (ὄπλοις) επιβάλλει ο απόλυτος μονάρχης (ἀρμοστής καὶ διαλλακτὴς), λειτουργεί ως χωνευτήρι τρόπων ζωής και ηθῶν από το οποίο παράγεται μια καινούργια πολιτική ενότητα (φιλοτήσιος κρατήρ) και ανασηματοδοτεί την έννοια της συγγένειας δίνοντάς της ηθικό πρόσημο και όχι μόνο βιολογικό.
- **οἰκουμένη:** Ο Αλέξανδρος παρουσιάζεται εδώ σαν να έχει σχεδιάσει και να εφαρμόζει ένα πρόγραμμα πολιτισμικής ομογενοποίησης. Πάντως, ο νέος ελληνιστικός κόσμος που προέκυψε από την εκστρατεία του Αλεξάνδρου ανέδειξε καινούργιες αξίες, που υπονόμισαν τις αξίες των πόλεων-κρατῶν· και στο ηθικό-πολιτικό επίπεδο, η ηθική του δασκάλου του Αλεξάνδρου, του Αριστοτέλη, αντιστοιχούσε στη μικρή κλίμακα μιας πόλης και όχι στην αναδυόμενη οἰκουμένη.
- **πατρίς:** Η αγάπη προς την πατρίδα συνεχίζει να θεωρείται βασικό καθήκον, ωστόσο ήδη οι Κυνικοί έχουν επαναπροσδιορίσει τη σημασία του ὄρου. Καθώς το άτομο δεν προσδέεται ούτε περιορίζεται στην πόλη και τον τόπο του, ο ὄρος διευρύνεται, για να συμπεριλάβει ολόκληρο τον κόσμο. Η αντίληψη ότι υπάρχει ουσιαστική και φυσική σύνδεση του καθενός με την ανθρωπότητα, η προτεραιότητα της ανθρωπίνης ιδιότητας, είναι η βάση του στωικού κοσμοπολιτισμού.
- Χωρίς να λαμβάνεται υπ' όψιν η καταγωγή, Ἕλληνας πλέον σημαίνει ενάρετος και βάρβαρος κακός. Η ελληνικότητα αυτή γεννά πλέον καινούριες γενιές Ελλήνων με μια νέα ηθική. Ο ελληνιστικός κόσμος εξομοιώνει, στη βάση ορισμένων ελληνικών αρχῶν, ποικίλα ἔθνη.
- Η ομογενοποίηση γίνεται πραγματικότητα με: την **ανάμειξη των ηθῶν και εθίμων**, ὥστε ὅλοι μαζί να συναποτελέσουν ένα αρμονικό σύνολο, στο οποίο ο καθένας θα είχε τη θέση του (ὥσπερ ἐν κρατῆρι φιλοτησίῳ μίξας τοὺς βίους καὶ τὰ ἡθη) και την **ανάμειξη των διαφορετικῶν τρόπων ἐνδυσσης και διατροφῆς** (κοινὰς τραπέζας). ὥσπερ ἐν κρατῆρι μίξας: (ὥσπερ + μετοχή αορίστου: εισαγωγή εκτεταμένης παρομοίωσης). Ο Πλούταρχος εκφράζει πολύ παραστατικά την πολιτική του Αλεξάνδρου για τη συμφιλίωση ὄλων των λαῶν, παρομοιάζοντάς την με την ανάμειξη οίνου και νερού μέσα σε ένα μεγάλο συμποσιακό αγγείο, τον κρατήρα (< κεράννουμι = αναμειγνύω). Εκδηλώνεται επίσης με την **ενθάρρυνση ἢ οργάνωση μεικτῶν γάμων**, οι οποίοι αποτέλεσαν ένα αποτελεσματικό μέσο για τη συμφιλίωση Ελλήνων και Περσῶν. Η ανάμειξη, θεωρεῖ ο Πλούταρχος, τρόπων ζωής και ηθῶν, οι μεικτοὶ γάμοι κτλ ἦταν πολιτική επιλογή του Αλεξάνδρου με την οποία ἀπέβλεπε στην εσωτερική ενοποίηση της πολυεθνικῆς αυτοκρατορίας του.

B2.

- Ο Ζήνων είχε γράψει ένα έργο με τον τίτλο **Πολιτεία** που δεν σώθηκε. Όπως ο Πλάτων στη δική του Πολιτεία, με την οποία αναπόφευκτα θα συγκρινόταν οποιαδήποτε άλλη, ο Στωικός κάνει τη δική του, εναλλακτική, πολιτική πρόταση για την ιδανική πολιτεία, στο πλαίσιο όμως μιας εποχής που αλλάζει. Ο Ζήνων αντέταξε στον πολιτικό κατακερματισμό των πόλεων κρατών μια οικουμενική πόλη απ' όπου έλειπαν η διχόνοια, οι συγκρούσεις, η βία. Οραματίστηκε μία κοινότητα σοφών και ενάρετων ανθρώπων, όπου η ιδιότητα του πολίτη είναι μία μόνο πτυχή της ηθικής προσωπικότητας. Ο Πλούταρχος για τους σκοπούς του δικού του έργου συνδέει στοιχεία της ουτοπικής στωικής πόλης με την πολιτική του Μ. Αλεξάνδρου, ο οποίος φέρεται να διαθέτει χαρακτηριστικά φιλοσόφου. Προχωρεί μάλιστα και σε έναν εξόφθαλμο αναχρονισμό: ενώ η δράση του Ζήωνα ξεκίνησε γύρω στο 300 π.Χ., 23 χρόνια μετά τον θάνατο του Αλεξάνδρου, ελέγχεται εάν ο Αλέξανδρος εφάρμοσε στοιχεία της Ζηώνειας Πολιτείας.
- Η βασική θέση του Ζήωνα είναι να μη νιώθουμε τους εαυτούς μας ως κατοίκους ξεχωριστών πόλεων ή δήμων, οι οποίοι ακολουθούν τους ιδιαίτερους κανόνες δικαίου που έχουν θεσπιστεί σε καθεμία πόλη ή σε δημότας και πολίτας αλλά προτείνει (με καταφατική διατύπωση-θέση): να θεωρούμε πως όλοι οι άνθρωποι είναι συνδημότες και συμπολίτες, να επικρατεί ένας κοινός τρόπος ζωής (**εις βίος**), δηλαδή με αξίες, ήθη, έθιμα κτλ κοινά για όλους (θέση), που θα είχε οργάνωση και τάξη (**εις κόσμος**). Αυτά θα εξασφάλιζαν την κοινωνική συνοχή, την ευνομία, την αρμονία και την ομόνοια μεταξύ των ανθρώπων. Μάλιστα η ευνομία αποτελούσε μόνιμο αίτημα στη θεωρία και την πρακτική της ελληνικής αρχαιότητας. Ένας από τους υποστηρικτές της δημοκρατίας, ο λεγόμενος "Ανώνυμος του Ιαμβλίχου" συνοψίζει τα πλεονεκτήματά της, αξιολογώντας την ως «ότι καλύτερο για το σύνολο και για το άτομο». Στους Στωικούς, ο νόμος είναι ουσιαστικό στοιχείο της πόλης, που ορίζεται ως ένα «πλήθος ανθρώπων που διοικούνται από τον νόμο» (Κλήμης Αλεξανδρεύς, Στωματείς, 4.26), τον φυσικό νόμο που ισχύει για όλα τα πράγματα. Ο ηγέτης αυτής της κοσμοπόλης πρέπει να γνωρίζει τα αγαθά και τα κακά, να κατέχει το κύριο πολιτικό αγαθό, την αρετή, και να αναλαμβάνει πολλαπλούς ρόλους (κυβερνήτης, δικαστικός, παιδαγωγός κ.ά.), ώστε να διασφαλιστεί η ευνομία.
- **ὥσπερ ἀγέλης συννόμου νόμῳ κοινῷ συντρεφομένης:** Στο σημείο αυτό γίνεται νέα αναφορά στην κοσμοαντίληψη και κοσμοθέαση του Ζήωνος και της Στωικής φιλοσοφίας, που οραματίστηκε μια παγκόσμια πολιτεία με κοινούς και δίκαιους νόμους.
- Κατά τον **Πλούταρχο**, στη διευρυμένη ζηώνεια πολιτεία θα περιλαμβάνονταν όλοι οι άνθρωποι, ως συμπολίτες και συνδημότες, συμμετοχοί ενός κοινού πολιτικού και κοινωνικού βίου σε έναν ενιαίο κόσμο (πάντας ανθρώπους ή γώμεθα δημότας και πολίτας). Η Πολιτεία του Ζήωνα συνιστά μια ενσυνείδητη απόρριψη της Πολιτείας του Πλάτωνα, αν και το πλατωνικό έργο αναμφίβολα λειτούργησε ως καταλύτης για την σκέψη του. Ενώ ο Πλάτων περιέγραψε μία ιδανική Πολιτεία υπό τη διακυβέρνηση των σοφών (φιλοσόφων) προς το συμφέρον όλων των κατοίκων της (όπως τουλάχιστον θεωρούσε ο ίδιος βλ. Δ.Ε. 10η), ο Ζήνων περιγράφει μία Πολιτεία που περιλαμβάνει, καταρχήν, όλους, οι οποίοι όμως πρέπει να είναι σοφοί.
- **Από τη πλευρά του ο Μάρκος Αυρήλιος** στο έργο του Τα εις εαυτόν παρουσιάζει τον εαυτό του αλλά και το άτομο γενικότερα ως μέρος ενός συνόλου, το οποίο διέπεται από κοινούς νόμους και αξίες καθώς και από αρμονία " *Άσχετα ... ομοειδή μέρη* ". Στο πλαίσιο αυτό όλοι οι άνθρωποι συγγενεύουν μεταξύ τους, αλλά και με όλα τα όντα, με αποτέλεσμα ολόκληρη η έμβια ύλη να υποτάσσεται κάτω από κοινούς φυσικούς νόμους, όπως ακριβώς στη πολιτεία του Ζήωνος οι άνθρωποι συμβιώνουν σαν μια αγέλη κάτω από τον κοινό φυσικό και συμπαντικό νόμο με απώτερο σκοπό πάντα την ευδαιμονία του συνόλου " *Έχοντας αυτά κατά νου ... για τον εαυτό της* "
- Ο **Πλούταρχος** κλείνει την αναφορά του στην πολιτεία του Ζήωνος με μια δεύτερη, εκτεταμένη παρομοίωση (**ὥσπερ ὄναρ ἢ εἰδῶλον εὐνομίας φιλοσόφου καὶ πολιτείας ἀνατυπωσάμενος**), παραλληλίζοντας το έργο του και το όραμά του με την αποτύπωση ενός ονείρου και μιας εικόνας, εἰδῶλον, που έπλασε με τη φαντασία του ο φιλόσοφος. Η λέξη εἰδῶλον συντάσσεται μάλλον εδώ με γενική υποκειμενική (εἰδῶλον φιλοσόφου = εικονίζει ο φιλόσοφος) και με γενική αντικειμενική (εἰδῶλον εὐνομίας καὶ πολιτείας = εικονίζει την ευνομία και την κοινωνία των συμπολιτών). Στα πλαίσια αυτής της παρομοίωσης τονίζεται το βασικό στοιχείο της κοσμοπόλεως των στωικών που δεν είναι άλλο από την ευνομία.

- **εὐνομία:** Η ευνομία αποτελούσε μόνιμο αίτημα στη θεωρία και την πρακτική της ελληνικής αρχαιότητας. Ένας από τους υποστηρικτές της δημοκρατίας, ο λεγόμενος “Ανώνυμος του Ιαμβλίχου” συνοψίζει τα πλεονεκτήματά της, αξιολογώντας την ως «ό,τι καλύτερο για το σύνολο και για το άτομο». Στους Στωικούς, ο νόμος είναι ουσιαστικό στοιχείο της πόλης, που ορίζεται ως ένα «πλήθος ανθρώπων που διοικούνται από τον νόμο» (Κλήμης Αλεξανδρέως, Στωματεῖς, 4.26). Ο ηγέτης αυτής της κοσμοπόλης πρέπει να γνωρίζει τα αγαθά και τα κακά, να κατέχει το κύριο πολιτικό αγαθό, την αρετή, και να αναλαμβάνει πολλαπλούς ρόλους (κυβερνήτης, δικαστικός, παιδαγωγός κ.ά.), ώστε να διασφαλιστεί η ευνομία.
- Τέλος, ο Μάρκος Αυρήλιος παρουσιάζει **τον τρόπο για την επίτευξη της ευδαιμονίας και της ατομικής και ηθικής τελείωσης**. Αυτό δεν μπορεί να επιτευχθεί με κανέναν τρόπο πέρα από την ενσυνείδητη υπακοή της κοινωνικής επιταγής και την εξυπηρέτηση του κοινωνικού συμφέροντος.
- Και στα δύο λοιπόν κείμενα γίνονται αντιληπτές οι Στωικές αντιλήψεις για τη λειτουργία του κόσμου, καθώς και η αξία του κοινού φυσικού νόμου που υπερβαίνει καθετί ανθρωπινό και συμβατικό.

B3.

- α) συντείνει: Χαμήλωσε την **ένταση** του ήχου της τηλεόρασης.
 β) αίρεσιν: Η συμμετοχή στην εκδρομή ήταν **προαιρετική**.
 γ) κρατῆρι: Αν και ηλικιωμένος, είχε γερή **κράση**.
 δ) ἐνέπλησε: Η υπογεννητικότητα οδηγεί σε μείωση του **πληθυσμού**.
 ε) χρώμενος: Διάβασε τις οδηγίες **χρήσης**.

B4. 1.γ, 2.α, 3.β, 4.α, 5.α

G1.

πρωτότυπο κείμενο	μετάφραση
[8.81.1] Οἱ δὲ προεστῶτες ἐν τῇ Σάμῳ καὶ μάλιστα Θρασύβουλος, αἰεὶ γε τῆς αὐτῆς γνώμης ἐχόμενος, ἐπειδὴ μετέστησε τὰ πράγματα, ὥστε κατάγειν Ἀλκιβιάδην, [καὶ] τέλος ἀπ’ ἐκκλησίας ἔπεισε τὸ πλῆθος τῶν στρατιωτῶν, καὶ ψηφισαμένων αὐτῶν Ἀλκιβιάδην κάθοδον καὶ ἄδειαν πλεύσας ὡς τὸν Τισσαφέρην κατῆγεν ἐς τὴν Σάμον τὸν Ἀλκιβιάδην, νομίζων μόνην σωτηρίαν εἰ Τισσαφέρην αὐτοῖς μεταστήσειεν ἀπὸ Πελοποννησίων.	Οἱ Ἀθηναῖοι αρχηγοὶ σὴν Σάμο καὶ ἰδιαίτερα ὁ Θρασύβουλος, ὁ ὁποῖος εἶχε πάντα τὴν ἴδια γνώμη, ἀπὸ ὅταν εἶχε πρωτοστατήσει σὴν μεταπολίτευση (/τὴν ἀλλαγὴ τῆς πολιτικῆς κατάστασης), ὥστε νὰ ἀνακαλέσει τὸν Ἀλκιβιάδην, ἔπεισε τελικὰ κάνοντας συνέλευση τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν στρατιωτῶν, καὶ ἀφοῦ αὐτοὶ (οἱ στρατιῶτες) ἀποφάσισαν με τὴν ψήφου τους καὶ τὸν ἀνακαλέσουν (/τὴν ἐπάνοδο τοῦ Ἀλκιβιάδην) καὶ νὰ τοῦ δώσουν ἀμνηστία, ἀφοῦ (ὁ Θρασύβουλος) ἐπλευσε ὡς τὸν Τισσαφέρην ἔφερε πίσω σὴν Σάμο τὸν Ἀλκιβιάδην, ἔχοντας τὴν πεποίθησή ὡς μόνη σωτηρία (ὅτι ἡ μόνη σωτηρία θα ἦταν) ἀν μεταστρεφε τὸν Τισσαφέρην ἀπὸ τοὺς Λακεδαιμονίους σε αὐτοὺς τοὺς ἴδιους (τοὺς Ἀθηναίους).

G2. Ο Αλκιβιάδης, στη συνέλευση που πραγματοποιήθηκε έπειτα από την επάνοδό του, διατύπωσε αρχικά τα παράπονα για την εξορία και τις ταλαιπωρίες που είχε υποστεί. Στη συνέχεια μίλησε για την πολιτική κατάσταση, δίνοντας στους παρισταμένους μεγάλες ελπίδες για τα όσα θα συνέβαιναν μελλοντικά και υπερβάλλοντας πολύ την επιρροή του στον Τισσαφέρην,

- **ὥστε νὰ φοβίσει τοὺς ὀλιγαρχικοὺς τῆς Ἀθήνας** (ἵνα οἱ τε οἴκοι τὴν ὀλιγαρχίαν ἔχοντες φοβοῖντο αὐτὸν),
- **καὶ νὰ διαλυθoύν γρήγορα οἱ πολιτικοὶ σύλλογοι** (καὶ μᾶλλον αἱ ξυνωμοσίαι διαλυθεῖεν),
- καὶ ταυτόχρονα νὰ **ενισχύσει τὴν ἐπιβολὴ τοῦ στους στρατιῶτες τῆς Σάμου** (καὶ οἱ ἐν τῇ Σάμῳ τιμιώτερόν τε αὐτὸν ἄγοιεν),
- **καὶ νὰ τοὺς ενθαρρύνει** (καὶ αὐτοὶ ἐπὶ πλέον θαρσοῖεν),
- **ἐνῶ οἱ ἐχθροὶ θ’ ἀρχίζαν νὰ ἔχουν μεγάλες ἀμφιβολίες γιὰ τὸν Τισσαφέρην καὶ θα ἔχαναν τὶς ἐλπίδες τοὺς** (οἱ τε πολέμοι ... τῶν ὑπαρχουσῶν ἐλπίδων ἐκπίπτειν).

Γ3.α.

πλήθος : τη δοτική πληθυντικού
ιδίαν : τον ίδιο τύπο στον συγκριτικό βαθμό
πολλά : τον ίδιο τύπο στον υπερθετικό βαθμό
έαυτου : αιτιατική πληθυντικού του θηλυκού β' πρόσωπο
ύπαρχουσων : τον ίδιο τύπο στο αρσενικό
ἐλπίδων : τη δοτική του ενικού

τοῖς πλήθεσι
ιδιαιτέραν / ιδιωτέραν
πλειῖστα
ὑμᾶς αὐτάς
τῶν ὑπαρχόντων
τῇ ἐλπίδι

Γ3.β. «[καί] τέλος ἀπ' ἐκκλησίας πέπεικε τὸ πλήθος τῶν στρατιωτῶν, καὶ ἐψηφισμένων αὐτῶν Ἀλκιβιάδη κάθοδον καὶ ἄδειαν πεπλευκῶς ὡς τὸν Τισσαφέρην καταγήοχεν / κατήχεν εἰς τὴν Σάμον τὸν Ἀλκιβιάδην

Γ4.α.

- τὰ πράγματα: **Αντικείμενο** στο ρήμα *μετέστησε*.
- ἄδειαν: **Αντικείμενο** στη μετοχή *ψηφισαμένων* (*συνδέεται παρατακτικά με τον ὄρο κάθοδον*).
- ὡς τὸν Τισσαφέρην: **Εμπρόθετος** επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει την **κίνηση σε πρόσωπο (ἢ τόπο)** στο *πλεύσας*.
- ἐκκλησίας: **Υποκείμενο** στη γενική απόλυτη (χρονική) μετοχή *γενομένης*.
- τῶν μελλόντων: **Επιθετική μετοχή** και **γενική αντικειμενική** (ετερόπτωτος ονοματικός προσδ.) στο *ἐλπίδας*.
- οἱ: **Επίρρημα** ως επιρρηματικός προσδιορισμός της **στάσης σε τόπο** στη μετοχή *οἱ τε ἔχοντες*.
- τῷ Τισσαφέρην: Σύμφωνα με την οδηγία της ΚΕΕ: Δοτική αντικειμενική, ως ετερόπτωτος ονομ. προσδ. στο *πολέμοι*.
- Κατά την γνώμη μας ο ὄρος συνιστά - και από καθαρά από νοηματικής απόψεως - **πρόταξη του αντικειμένου του ρήματος διαβάλλοιτο**¹.
Για την δυνατότητα του *διαβάλλομαι* να συντάσσεται με δοτική, βλ. LSJ *διαβάλλομαι τινί, & Middle Liddell διαβάλλεσθαι τινι to be filled with suspicion against another.;* *πρός τινα.;* ἔς τινα *Thuc.*

Γ4.β.

- πλεύσας: Επιρρηματική **Χρονική** μετοχή (προτερόχρονο), **συνημμένη** στο **υποκείμενο** *Θρασύβουλος* του ρήματος *κατήγε*. Ανάλυση: ἐπεὶ (οὗτος) ἔπλευσε.

¹ βλ. σχετικά τον σχολιασμό και τις κάτωθι μεταφράσεις:

1. Άγγελος Σ. Βλάχος. 2008. Θουκυδίδου Ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της "Εστίας" «ενώ **οι εχθροὶ θ' ἄρχιζαν να ἔχουν μεγάλες αμφιβολίες για τον Τισσαφέρην** και θα ἔχαναν τις ἐλπίδες τους.»
2. Θουκυδίδου Ιστορία, Μετάφραση Ελ. Βενιζέλου: "...και τέλος **ευρύνη**, όσο το δυνατόν περισσότερο, **το μεταξύ των Πελοποννησίων και του Τισσαφέρηνος χάσμα**, και χάσουν οὔτοι τα σημερινὰς ἐλπίδας των».
3. Tucker's Edition of the Eighth Book of Thucydides - Thucydides, Book VIII., edited by T. G. Tucker. London: Macmillan. 1892. Pp. xxxi. 323, 3s. 6d. *διαβάλλοιτο* of reciprocal ill-will; **'might be drawn into as bad terms as possible with Tissaphernes.'**
4. Thucydides. The Peloponnesian War. London, J. M. Dent; New York, E. P. Dutton. 1910. **"and lastly to prejudice the enemy as strongly as possible against Tissaphernes, and blast the hopes which they entertained"**.
5. The English works of Thomas Hobbes of Malmesbury. Thucydides. Thomas Hobbes. translator. London. Bohn. 1843. "and withal, **that the enemy might object the same to the utmost to Tissaphernes** and fall from their present hopes".